

touw gingen zetten: hoe zou de bezetter reageren indien tot hem doordrong dat Nederlandse rechterlijke ambtenaren op eigen gezag nadere gegevens verzameld hadden over wantoestanden in Duitse kampen? Want dat stond voor hen vast: als de inlichtingen van de artsen Rethmeyer en Ebbinge juist waren, dan moest de zaak ‘hogerop’ en dan zou zij uiteindelijk ook het *Reichskommissariat* bereiken.

Zij besloten door te zetten.

Gevieren brachten zij op 15 januari een bezoek aan het Algemeen Ziekenhuis te Hengelo waar de geneesheer-directeur dr. P. C. Borst hen naar de bedden bracht waarin dertig slachtoffers van Ommen en Heerte lagen. De vier rechterlijke ambtenaren waren daarbij in witte jassen gestoken en deden zich voor als specialisten die in consult geroepen waren. Wat zij in die vermomming vernamen, schokte hen diep – mr. de Vries zo diep dat hij een dag na dit bezoek, toen hij in Arnhem constateerde dat zijn superieur, de officier van justitie, bezig was een nieuwe transportlijst voor Ommen op te stellen, aan die officier duidelijk maakte dat hij Nederlanders de dood in stuurde.¹ De officier liep meteen naar de Arnhemse procureur-generaal mr. de Rijke (die, gelijk gezegd, zelf Ommen bezocht had), en de Vries werd bij deze op het matje geroepen. Het was een ongelukkige gang van zaken want de vier die in Hengelo nog slechts één ziekenhuis bezocht hadden, begrepen dat zij méér gegevens nodig hadden en dat zij bovendien persoonlijk op veel te lage plaatsen stonden in de ambtelijke hiërarchie om met succes de hoogste autoriteiten te benaderen. Nu was hun actie al aan een NSB’er bekend geworden! ‘Het was een bijzonder onprettige situatie waarin ik’, aldus mr. de Vries, ‘toen was geraakt en ik achtte het toen het beste, mij los te maken van de groep der heren Groeninx van Zoelen, van der Feltz en de Walle, omdat anders het gevaar ontstond dat zij via mij in gevaar zouden kunnen komen’ – de afspraak werd gemaakt dat de Vries ‘op een zijlijn zou worden gerangeerd’²; de drie anderen gingen op de hoofdlijn verder. Zij schreven alle ziekenhuizen in het oosten des lands aan om te weten te komen hoeveel patiënten uit Ommen er in totaal lagen; negen van de twaalf

¹ Tussen 30 november ’42 en 31 januari ’43 zijn in totaal een-en-dertig personen naar Ommen gezonden. ² Brief, 17 dec. 1969, van W. de Vries. Mr. de Vries is op die ‘zijlijn’ actief gebleven. Hij schreef op 27 januari ’43 een rapport voor mr. de Rijke waarin hij nauwkeurig weergaf wat hij van de in Hengelo bezochte patiënten vernomen had alsook van familieleden van marechaussées die in de buurt van Ommen in functie waren; het aantal doden in Heerte schatte hij op ca. driehonderd. Het rapport werd door de Rijke aan Schrieke gezonden en door deze op 4 februari ’43 in vertaling voorgelegd aan de *Hauptabteilung Justiz* van Wimmers *General-kommissariat*. Vijf weken later kreeg Schrieke antwoord: men begreep niets van het